

**BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK
GEWEST**

**Besluit van de Brusselse
Hoofdstedelijke Regering**

REGION DE BRUXELLES-CAPITALE

**Arrêté du Gouvernement de la
Région de Bruxelles-Capitale**

**BESLUIT VAN DE BRUSSELSE
HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT
INSTELLING VAN DE PROCEDURE TOT
BESCHERMING ALS MONUMENT VAN DE
TOTALITEIT VAN DE VILLA SCHOVAERS EN
VAN HAAR TUIN, GELEGEN FRANKLIN
ROOSEVELTLAAN 89A IN BRUSSEL**

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Gelet op het Brussels Wetboek van Ruimtelijke
Ordering (BWRO), artikels 222 en 224,

Gelet op de aanvraag tot bescherming als
monument van de totaliteit van de villa, gelegen
Franklin Rooseveltlaan 89A in Brussel, ingediend
door de eigenaar op 7 oktober 2012;

Gelet op de aktenaam van deze aanvraag door de
Brusselse Hoofdstedelijke Regering op
13 december 2012, betekend op 10 januari 2013;

Gelet op de adviesaanvraag, verstuurd op 8 mei
2013 naar de Koninklijke Commissie voor
Monumenten en Landschappen (KCML) met
toepassing van artikel 222, § 3, van het BWRO;

Gelet op het synthesesrapport van het bestuur,
belast met Monumenten en Landschappen, van
29 april 2020;

Overwegende dat het college van Burgemeester
en Schepenen van de stad Brussel tijdens haar
zitting van 7 februari 2013 een gunstig advies
uitgebracht heeft over de bescherming van het
goed;

Overwegende dat de Koninklijke Commissie voor
Monumenten en Landschappen (KCML) op de
zitting van 5 juni 2013 een gunstig advies over de
aanvraag uitgebracht heeft wegens het
historische, artistieke en esthetische belang van
het goed;

Overwegende dat de KCML in haar advies van
oordeel is dat de omvang van de bescherming
uitgebreid zou kunnen worden met een treurwilg
die opgenomen werd in de inventaris van de
opmerkelijke bomen, en eventueel de volledige
tuin als aanvullend en aanpalend landschap van
het beschermde landschap van het
Terkamerenbos;

Gelet op het voorstel van de Staatssecretaris
bevoegd voor Stedenbouw en Erfgoed, Europese
en Internationale Betrekkingen, Buitenlandse
Handel en Brandbestrijding en Dringende
Medische Hulp;

**ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION
DE BRUXELLES-CAPITALE ENTAMANT LA
PROCEDURE DE CLASSEMENT COMME
MONUMENT DE LA TOTALITE DE LA VILLA
SCHOVAERS ET DE SON JARDIN, SIS AVENUE
FRANKLIN ROOSEVELT 89A A BRUXELLES**

Le Gouvernement de la Région de Bruxelles-
Capitale,

Vu le Code bruxellois de l'aménagement du territoire
(CoBAT), les articles 222 et 224,

Vu la demande de classement visant le classement
comme monument de la totalité de la villa sise
avenue Franklin Roosevelt 89A à Bruxelles,
introduite par le propriétaire en date du 07 octobre
2012 ;

Vu la prise d'acte de cette demande par le
Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale
en date du 13 décembre 2012, notifiée en date du
10 janvier 2013 ;

Vu la demande d'avis envoyée en date du 08 mai
2013 à la Commission Royale des Monuments et
des Sites (CRMS), en application de l'article 222 § 3
du CoBAT ;

Vu le rapport de synthèse établi par l'administration
en charge des monuments et sites en date du 29
avril 2020 ;

Considérant que le collège des Bourgmestre et
Echevins de la ville de Bruxelles a émis en séance
du 07 février 2013 un avis favorable quant au
classement du bien ;

Considérant que la Commission Royale des
Monuments et Sites (CRMS) a émis en séance du
05 juin 2013 un avis favorable sur la demande, en
raison de l'intérêt historique, artistique et esthétique
du bien ;

Considérant que dans son avis, la CRMS estime que
l'étendue de classement pourrait être étendue à un
hêtre pleureur repris à l'inventaire des arbres
remarquables ainsi que, éventuellement, à la totalité
du jardin comme site complémentaire et riverain du
site classé du bois de La Cambre ;

Vu la proposition du Secrétaire d'Etat chargé de
l'Urbanisme et du Patrimoine, des Relations
européennes et internationales, du Commerce
extérieur et de la Lutte contre l'Incendie et l'Aide
médicale urgente ;

CONFIDENTIEL

Op voorstel van de Minister van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, belast met Monumenten en Landschappen,

Na beraadslaging,

Besluit:

Artikel 1 - Wordt ingesteld de procedure tot bescherming als monument van de totaliteit van de villa Schovaers en van haar tuin, gelegen Franklin Rooseveltlaan 89A in Brussel, wegens haar historische, esthetische, artistieke en wetenschappelijke waarde, verduidelijkt in de bijlage I die integraal deel uitmaakt van dit besluit.

Het goed is bekend ten kadaster van Brussel, afdeling 22, sectie R, perceel nr. 257 T2.

De afbakening van het monument wordt aangegeven op het bijgevoegde plan in bijlage II van dit besluit.

Art. 2 - De vrijwaringszone met betrekking tot het monument dat in artikel 1 beschreven wordt, omvat het geheel van de percelen en wegen, evenals de gedeelten van de percelen en de wegen opgenomen in de perimeter die op het plan in bijlage II bij dit besluit afgebakend wordt.

Art. 3 - De Minister bevoegd voor Monumenten en Landschappen, wordt belast met de uitvoering van dit besluit.

Brussel, 24 september 2020

Voor de Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

De Minister-President van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, bevoegd voor Territoriale Ontwikkeling en Stadsvernieuwing Toerisme, de Promotie van het imago van Brussel en Biculturele Zaken van gewestelijk belang,

Rudi VERVOORT

De Minister van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, bevoegd voor Financiën, Begroting, Openbaar Ambt, Promotie van Meertaligheid en van het Imago van Brussel,

Sur proposition du Ministre du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale chargé des Monuments et Sites,

Après délibération,

Arrête :

Article 1er – Est entamée la procédure de classement comme monument de la totalité de la villa Schovaers et de son jardin, sis avenue Franklin Roosevelt 89A à Bruxelles, en raison de son intérêt historique, esthétique, artistique et scientifique précisé dans l'annexe I faisant partie intégrante du présent arrêté.

Le bien est connu au cadastre de Bruxelles, 22e division, section R, parcelle n° 257 T2.

La délimitation du monument est indiquée au plan joint en annexe II du présent arrêté.

Art. 2 – La zone de protection relative au monument décrit dans l'article 1er comprend l'ensemble des parcelles et des voiries ainsi que les parties de parcelles et de voiries reprises dans le périmètre délimité sur le plan figurant à l'annexe II du présent arrêté.

Art. 3 – Le Ministre qui a les Monuments et Sites dans ses attributions est chargé de l'exécution du présent arrêté.

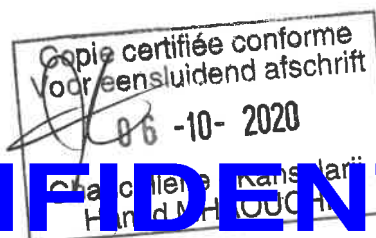
Bruxelles, le 24 septembre 2020

Pour le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale chargé du Développement territorial et de la Rénovation urbaine, du Tourisme, de la Promotion de l'Image de Bruxelles et du Biculturel d'Intérêt régional,

Le Ministre du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé des Finances, du Budget, de la Fonction publique, de la Promotion du Multilinguisme et de l'Image de Bruxelles,

Sven GATZ

CONFIDENTIEL

ANNEXE I A L'ARRÊTÉ DU GOUVERNEMENT DE LA RÉGION DE BRUXELLES-CAPITALE ENTAMANT LA PROCEDURE DE CLASSEMENT COMME MONUMENT DE LA TOTALITÉ DE LA VILLA SCHOVAERS ET DE SON JARDIN, SIS AVENUE FRANKLIN ROOSEVELT 89A À BRUXELLES

Réf cadastrale : Bruxelles, 22e division, section R, parcelle n° 257 T2.

Description sommaire :

Cette villa de campagne, nommée villa Schovaers du nom de son premier propriétaire, a été construite en 1904-1906 selon les plans d'Albert Geens, architecte à Tirlemont (Archives de la Ville de Bruxelles/Travaux Publics 24170).

Elle est implantée en fort retrait de l'alignement de l'avenue Franklin Roosevelt, sur une parcelle située à l'arrière de celle occupée par l'immeuble sis au n° 89-89B.

Les façades :

Il s'agit d'une villa quatre façades dont la façade principale, la plus ornée, est orientée vers le bois de La Cambre en lisière duquel elle fut construite. Le style éclectique de cette maison de campagne présente des influences néo-Renaissance flamande et Art nouveau, auxquelles se mêlent des accents pittoresques proche du genre du cottage anglais.

La villa s'apparente en plan à un rectangle et compte quatre étages sous toiture. En élévation, le volume se complexifie de nombreux décrochements : large terrasse desservant l'entrée du rez-de-chaussée surélevé, tour carrée abritant l'escalier et reliée au reste de l'élévation par une tourelle semi-circulaire engagée, avant-corps hexagonal, triangulaire et rectangulaire, etc. La composition se renouvelle sur chacune des façades. Celles-ci sont en briques rouges rehaussées de bandeaux de briques claires et de pierre bleue. Le haut soubassement est en moellons de pierre bleue, percé de baies à surbaissé en briques. Côté avenue F. Roosevelt (côté Est), la façade est aveugle (ancienne limite mitoyenne).

Les fenêtres offrent un remarquable éventail de formes, jouant de partitions étonnantes par l'usage de meneaux, souvent doublés, et de traverses : baie en demi-lune, triplet à arc outrepassé, etc. Suivant les divers décrochements de l'élévation, les toitures et les couronnements contribuent eux aussi à la complexité de l'ensemble : les avant-corps sont coiffés d'une toiture en pavillon retroussé, les murs-pignons sont traités à gradins. Les corniches en bois reposent sur des aisseliers japonisants (avant-corps, pergola de l'entrée) ou sont traitées en carène. Côté bois de La Cambre, de petites sculptures jalonnent çà et là la composition : soutenant l'encorbellement de la tour carrée, deux petits culots d'inspiration médiévale figurent des personnages masculins enchaînés. Une allège bipartite présente deux bas-reliefs : un paysan et une paysanne portant chacun une binette. Les châssis et les portes sont conservés.

Un garage a été aménagé ultérieurement dans les caves-hautes, sous la terrasse.

L'intérieur :

L'espace intérieur est assez simple et s'organise de manière traditionnelle. Le rez-de-jardin (haut soubassement) comporte une cuisine, des caves, la chaufferie et le garage. Au-dessus, le bel-étage comporte un hall d'entrée, trois pièces (de vie) et la terrasse surmontant le garage. Les étages sont occupés par les chambres. L'intérieur est marqué par des boiseries de chêne foncé (lambris, portes, lattes des plafonds, etc.).

On accède à l'entrée via un escalier qui mène à une terrasse fermée de garde-corps en bois. De cette terrasse on accède au hall d'entrée, orné de mosaïques blanches à motifs en éventail au sol, et de plinthes en marbre blanc ; sur la droite, une petite toilette occupe la tourelle (ancien bénitier à usage de lavabo). Ce hall distribue trois pièces au décor luxueux : un boudoir (ou bureau), un salon et une salle à manger. Le décor du salon s'inspire du style gothique, tandis que celui de la salle à manger est teinté de style Régence. De nombreux éléments sont vraisemblablement récupérés de constructions plus anciennes, dont le départ d'escalier et les balustres formant une séparation dans la cuisine. Dans le boudoir se trouve une très belle cheminée gothique, aux montants montrant un homme enlaçant une femme ainsi que l'inverse. Une cheminée en marbre rouge veiné de style Régence orne le salon. Dans le boudoir, une cheminée aux montants (un homme et une femme en armure tenant une corne d'abondance, fruits) présente un linteau en bois ouvragé millésimé 1663. Dans l'escalier, deux corbeaux en bois figurent des grotesques et deux en pierre, vraisemblablement d'époque gothique, présentent l'un un visage féminin, l'autre un visage masculin.

Selon les dires de l'avant-dernière propriétaire de la villa, qui appartenait à la famille Schovaers, certains de ces éléments proviendraient du couvent des Petits-Carmes de Bruxelles.

Le jardin :

La villa est implantée dans un jardin qui est un reliquat du bois de La Cambre, en bordure duquel elle fut construite. Ce jardin est notamment agrémenté d'un arbre remarquable, un hêtre pleureur (320 cm de circonférence), imbriqué dans l'escalier qui mène à l'entrée. Cet arbre est repris à l'inventaire scientifique depuis le 21.02.2003.

CONFIDENTIEL

Intérêt présenté par le bien selon les critères définis à l'article 206, 1° du Code bruxellois de l'Aménagement du Territoire :

Intérêt historique :

La villa Schovaers constitue un rare témoin d'une urbanisation ancienne, celle des constructions du quartier du bois de La Cambre, bien avant l'aménagement de l'avenue Franklin Roosevelt.

Aménagé dans la mouvance du percement de l'avenue Louise (1864), le bois de La Cambre joue dans la seconde moitié du XIXe siècle un rôle déterminant dans la pré-urbanisation de la zone du Solbosch qu'il borde.

Aménagé par le paysagiste Édouard Keilig dans les années 1860, le bois de La Cambre connaît dès son ouverture au public un franc succès et suscite la construction, dès les années 1870, au Solbosch, de cafés, restaurants et autres laiteries pour accueillir les promeneurs. Dans cette mouvance sont tracées quelques artères comme l'avenue Victoria, longeant la lisière du bois, ou l'avenue des Cottages (future avenue de l'Orée), bâties de l'une ou l'autre maison de campagne.

Le tracé de l'avenue Victoria est défini en 1869. Loin de sa physionomie actuelle, l'artère se prolongeait à l'origine jusqu'à la chaussée de La Hulpe. Cet ancien tracé, supprimé de la voirie en séance du Conseil communal de Bruxelles du 22.02.1932, est aujourd'hui matérialisé par un sentier privé rectiligne, bordant l'arrière des parcelles n°s 79 à 113 de l'avenue Franklin Roosevelt, et par l'avenue S' Heeren Huys. Dès les années 1870, l'avenue Victoria est bâtie d'établissements liés à la fonction récréative du bois, comme la *Brasserie de la Petite Suisse* (1884), mais aussi de petites villas de campagne de style éclectique d'inspiration pittoresque. Parmi elles, la villa Schovaers.

Aujourd'hui, il ne reste rien des bâtiments de cette première urbanisation, passés sous la pelle des démolisseurs en vue de l'Exposition universelle de 1910, pour laquelle le site du Solbosch servit d'assise. Deux exceptions notoires cependant : le Château Delune, dont l'entrée se faisait à l'origine via l'avenue du Pesage (aujourd'hui avenue Franklin Roosevelt n° 86), et la villa Schovaers, tous deux de 1904. Le commanditaire de la villa, Alphonse Schovaers, avait déjà fait bâtir sur l'avenue F. Roosevelt, entre 1898 et 1902, cinq villas de même type. Toutes ces villas, à l'exception du n° 89A et d'une autre, démolie au début des années 1980, qui se situait à hauteur du n° 85 avenue Franklin Roosevelt, furent détruites en vue de l'Exposition universelle de 1910.

Avec le château Delune, la villa d'Albert Geens est, de tout le quartier du Solbosch, le seul bâtiment conservé en intégralité à être issu de la phase de construction antérieure à l'Exposition de 1910.

Intérêts artistique, esthétique et scientifique :

Au point de vue de sa typologie, la villa Schovaers est un témoin rare de ces belles maisons de campagnes entourées de grands jardins, que se faisait construire l'élite bruxelloise en périphérie bruxelloise, entre la fin du XIXe et le début du XXe siècle. Elle fut en effet construite pour un dénommé Alphonse Schovaers¹ (1852-1927), issu d'une famille de négociants et de rentiers installée à Bruxelles. Les registres de la population conservés aux Archives de la Ville de Bruxelles (AVB) mentionnent que le couple Schovaers dispose d'un personnel de maison, confirmant son mode de vie aisé.

D'un point de vue stylistique, elle témoigne en outre de manière remarquable et originale de l'éclectisme tendant vers la néo-Renaissance flamande et teinté d'Art nouveau, auxquels se mêlent des accents pittoresques proche du genre du cottage anglais. L'intérieur présente encore son organisation et sa décoration raffinée d'origine, qui reprend lui aussi ce mélange de styles : intégrant des décorations et finitions de diverses influences, il utilise en même temps de nombreux éléments de réemploi, dont certains proviendraient de l'ancien couvent des Petits-Carmes à Bruxelles. À l'époque, l'intégration de pièces d'antiquité authentiques dans les intérieurs des demeures de la grande bourgeoisie était une pratique courante. Elle était un moyen de donner une certaine légitimité aux riches négociants ou capitaines d'industrie parvenus à une haute position sociale.

De par sa typologie et son style, la villa s'inscrit dans le contexte champêtre qui s'observait de la fin du XIXe au début du XXe siècle sur tout le site du Solbosch. Elle présente l'intérêt d'avoir conservé son implantation originelle en lisière du site classé du bois de La Cambre, et au cœur d'un jardin d'agrément. Cette implantation particulière contribue à la valeur patrimoniale de la villa dont ils soulignent le caractère pittoresque et campagnard.

Le jardin comprend notamment un hêtre pleureur qui présente une valeur patrimoniale élevée. La forme pleureuse du hêtre commun est fréquemment utilisée pour l'ornementation des parcs et jardins. Cet individu présente des dimensions imposantes puisqu'il est le 14e plus gros hêtre pleureur recensé à ce jour. Il date probablement de la construction de l'habitation, en 1904-1906, et est donc centenaire.

¹ A. Geens construit un autre immeuble pour Alphonse Schovaers : celui sis rue des Colonies n° 6 - rue des Paroissiens n° 9 à Bruxelles (AVB/TP 27018). C'est dans cet immeuble que l'épouse de ce dernier, Marie Anne Vanharen (corsetière), transfère en 1912 son magasin de corsets, de robes et de manteaux à l'enseigne *Au corset royal* (AVB, Almanach du commerce et de l'Industrie, 1914).

Situé au sommet d'un petit talus, ce hêtre pleureur impressionne par sa hauteur. Son houppier, intact de presque toute intervention, est porté par un fût droit devenant tortueux au sommet. Ses longs rameaux pendants lui confèrent une allure impressionnante. Il s'agit d'un arbre magnifique aux racines traçantes visibles.

La villa Schovaers offre donc un rare témoignage complet et authentique d'un mode de vie bourgeois, en lien avec l'histoire et l'urbanisation du territoire régional.

Sources : AVB/TP 89a : 24170 (1904-1906) ; autres maisons commanditées par Schovaers : 24156 (1898), 24157 (1898-1899), 24624 (1900), 24158 (1902) ; DE PANGE, I., SCHAACK, C., GENON, M.-H., « Dans la mouvance du bois de La Cambre, une préurbanisation du bois de La Cambre », JAUMAIN, S. (dir.), *Bruxelles 1910. De l'Exposition universelle à l'Université*, Université Libre de Bruxelles, Bruxelles, Racine, 2010, pp. 45-47.
http://www.irismonument.be/fr.Bruxelles_Extension_Sud.Avenue_Franklin_Roosevelt.89a.html
http://www.irismonument.be/fr.Bruxelles_Extension_Sud.Avenue_Franklin_Roosevelt.86.html

Vu pour être annexé à l'arrêté du 24 septembre 2020

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé du Développement territorial et de la Rénovation urbaine, du Tourisme, de la Promotion de l'Image de Bruxelles et du Biculturel d'intérêt régional,

Rudi VERVOORT

Le Ministre du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé des Finances, du Budget, de la Fonction publique, de la Promotion du Multilinguisme et de l'Image de Bruxelles,

Sven GATZ

CONFIDENTIEL

BIJLAGE I BIJ HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT INSTELLING VAN DE PROCEDURE TOT BESCHERMING ALS MONUMENT VAN DE TOTALITEIT VAN DE VILLA SCHOVAERS EN VAN HAAR TUIN, GELEGEN FRANKLIN ROOSEVELTLAAN 89A IN BRUSSEL

Ref. kadaster: Brussel, afdeling 22, sectie R, perceel 257 T2

Beknopte beschrijving:

Deze landelijke villa, 'villa Schovaers' genoemd naar de naam van haar eerste eigenaar, werd gebouwd tussen 1904 en 1906 volgens de plannen van Albert Geens, architect in Tienen (Stadsarchief Brussel/ Openbare Werken 24170).

Het gebouw staat een flink stuk achter de rooilijn van de Franklin Rooseveltlaan, op een perceel achter dat waarop zich het gebouw op het nr. 89-89B bevindt.

De gevels:

Het betreft een viergevelvilla aan de rand van het Terkamerenbos, met de voorgevel, de meest gedecoreerde van de vier, naar het bos gericht. De eclectische stijl van dit landhuis vertoont invloeden van de neo-Vlaamse renaissance en van de art nouveau, gemengd met schilderachtige accenten die aan de Engelse cottigestijl doen denken.

Het grondplan van de villa is vrij rechthoekig en het pand telt vier verdiepingen onder het dak. Het volume van de gevelopstand met zijn talrijke uitsprongen oogt complex: een ruim terras leidt naar de verhoogde benedenverdieping, een vierkante toren waarin zich de trap bevindt, is verbonden met de rest van de gevelopstand via een half rond half torentje, zeshoekige, driehoekige en rechthoekige voorbouw, enz. De samenstelling is voor elke gevel verschillend. De in rode baksteen opgetrokken gevels zijn verfraaid met gladde lijsten in lichte baksteen en met hardsteen. De openingen in de hoge ondermuur in hardsteen (breuksteen) hebben een met baksteen afgewerkte rondboog. De gevel aan de kant van de F. Rooseveltlaan (oostkant) is blind (voormalige mandelige grens).

De vormen van de vensters zijn zeer uiteenlopend door een spel van stijlen, vaak meerdere stijlen, en dwarsregels: halfronde vensters, drielichten met hoefijzerboog. De daken en de bekroningen volgen de diverse uitbouwen en dragen eveneens bij tot de complexiteit van het geheel: de voorbouwen zijn bekroond met tentdaken, de geveltoppen hebben de vorm van trapgevels. De houten kroonlijsten rusten op japoniserende korbelen (voorbouwen, toegangspergola) of zijn koofvormig. Aan de kant van het Terkamerenbos werd de compositie verfraaid met beeldjes: ze schragen de uitkraging van de vierkante toren, twee middeleeuws geïnspireerde kleine consoles in de vorm van mannelijke geketende personages. Een tweedelige borstwering met twee reliëfs beeldt een boer en een boerin met een schop op de schouder uit. Het raamwerk en de deuren bleven behouden.

Op een latere datum werd in het souterrain onder het terras, een garage ingericht.

Interieur:

Het interieur is vrij simpel en wordt op traditionele wijze georganiseerd. Op het tuinniveau (hoge ondermuur) bevinden zich de keuken, de kelders, de stookplaats en de garage. Op de bel-etage liggen de inkomhal, drie leefruimtes en het terras op de garage. De kamers liggen op de verdiepingen. Het interieur wordt getypeerd door donker eiken houtwerk (lambrisering, deuren, plafondbekleding, ...).

Een trap voert naar een terras, afgesloten met houten borstweringen. Hier bevindt zich de ingang met de inkomhal, verfraaid met witte mozaïeken waaiermotieven op de grond en witmarmeren plinten; rechts bevindt zich een toilet in het torentje (oud wijwatervat als lavabo). Op de hal komen drie luxueus gedecoreerde vertrekken uit: een boudoir (of bureau), een salon en een eetplaats. De salondecoratie is gotisch geïnspireerd, terwijl die van de eetplaats kenmerken van de régencestijl vertoont. Vele elementen werden waarschijnlijk gerecupereerd uit oudere constructies, waaronder de trappaal en de balustrades die in de keuken een scheiding vormen. In het boudoir staat een zeer mooie gotische schoorsteen met wangen waarop een man een vrouw omhelst en omgekeerd. Een schoorsteen in rood geaderd marmer in régencestijl verfraait de salon. In het boudoir bevindt zich een schoorsteen met versierde wangen (een man en een vrouw in harnas, met een hoorn des overvloeds en fruit) met daarop een houten latei met het jaartal 1662. In het trappenhuis worden op twee houten kraagstenen grotesken afgebeeld en twee, waarschijnlijk gotische kraagstenen, een met een mannelijk en een met een vrouwelijk gezicht.

Volgens de voorlaatste eigenares van de villa, die nog een telg van de familie Schovaers was, zouden bepaalde van deze elementen afkomstig zijn uit het Karmelietenklooster van Brussel.

De tuin:

De tuin waarin de villa staat is een restant van het Terkamerenbos. Ze staat dus op de rand van het bos. De tuin wordt onder meer verfraaid met een opmerkelijke boom, een treurwilg (320 cm omtrek), vervlochten met de tap naar de ingang. Deze boom werd op 21.02.2003 opgenomen in de wetenschappelijke inventaris.

CONFIDENTIEL

Waarde van het goed volgens de criteria van artikel 206, 1° van het Brussels Wetboek van Ruimtelijke Ordening:

Historische waarde:

De villa Schovaers is een zeldzame getuige van een oude urbanisatie, nl. de bouw van de wijk van het Terkamerenbos, een hele tijd voor de aanleg van de Franklin Rooseveltlaan.

Het Terkamerenbos werd aangelegd in de periode van waarin ook de Louizalaan (1864) dateert. Het speelt in de tweede helft van de 19e eeuw een bepalende rol in de pre-urbanisatie van de Solboschzone die vlak ernaast ligt.

Het Terkamerenbos werd in de jaren 1860 aangelegd door de landschapsarchitect Edouard Keilig. Vanaf zijn openstelling voor het publiek kent het een groot succes. Vanaf de jaren 1870 worden de Solboschzone, cafés, restaurants en boerderijen gebouwd om wandelaars aan te trekken. In dit elan worden enkele assen aangelegd zoals de Victorialaan langsheen de bosrand, of de huidige Zoomlaan, en worden enkele buitenhuizen gebouwd.

Het tracé van de Victorialaan werd in 1869 vastgelegd. Ze had op dat moment helemaal niet haar huidige uiterlijk en liep aanvankelijk tot de Terhulpsesteenweg. Dit oude tracé werd tijdens de zitting van de Brusselse gemeenteraad op 22.02.1932 geschrapt uit de openbare wegen. Vandaag is het een rechte private weg langsheen de percelen nrs. 79 tot 113 van de Franklin Rooseveltlaan, en de S'Heeren Huyslaan. Vanaf de jaren 1870 werden aan de Victorialaan gebouwen opgetrokken die te maken hadden met de recreatieve functie van het bos, zoals de *Brasserie de la Petite Suisse* (1884), maar ook kleine landelijke villa's in een eclectische, schilderachtige sfeer. Een ervan is de villa Schovaers.

Van deze eerste urbanisering blijft niets over, want alles werd vernield met het oog op de Wereldtentoonstelling van 1910 op de Solboschsite. Op twee bekende uitzonderingen na echter: het Kasteel Delune, dat aanvankelijk vanaf de Pegasuslaan toegankelijk was (vandaag Franklin Roosevelt 86), en de villa Schovaers, die beide dateren van 1904. De opdrachtgever van de villa, Alphonse Schovaers, had tussen 1898 en 1902 ook al vijf vergelijkbare villa's laten bouwen op de F. Rooseveltlaan. Al deze villa's, met uitzondering van het nr. 89A en een andere, die in het begin van de jaren 1980 afgebroken werd en die boven het nr. 85 aan de Franklin Rooseveltlaan lag, werden met het oog op de Wereldtentoonstelling van 1910 afgebroken.

Samen met het Kasteel Delune is de villa van Albert Geens van de hele Solboschwijk het enige gebouw dat integraal gespaard bleef tijdens deze bouwphase aan de vooravond van de Wereldtentoonstelling van 1910.

Artistieke, esthetische en wetenschappelijke waarde:

Qua typologie is de villa Schovaers een zeldzame getuige van deze mooie landhuizen met grote tuinen, die de Brusselse elite aan de rand van Brussel liet bouwen, einde 19e eeuw - begin 20e eeuw. Ze werd immers gebouwd voor ene Alphonse Schovaers² (1852-1927) van een familie van handelaars en renteniers die zich in Brussel gevestigd had. De bevolkingsregisters in het Stadsarchief Brussel vermelden dat het echtpaar Schovaers over huispersoneel beschikte, wat hun rijkelijke levensstijl bevestigt.

Wat de stijl betreft, is de villa een opmerkelijke en originele getuige van het eclecticisme dat naar de neo-Vlaamse renaissance neigt en al enkele art-nouveauekenmerken vertoont, verrijkt met schilderachtige accenten die bij de Engelse cottagestijl aanleunen. In het interieur bleven de indeling en de verfijnde oorspronkelijke decoratie bewaard, waar deze stijlvermenging eveneens doorgedrongen is: decoraties en afwerkingen met verschillende invloeden, talrijke herbruikte elementen waaronder sommige die van het voormalige Karmelietenklooster van Brussel afkomstig zouden zijn. Destijds was de integratie van authentieke stukken uit de oudheid in de interieurs van de grote burgerwoningen courant. Het was een manier om de rijke handelaars of industriekapiteins die een hoge sociale positie verworven hadden, een bepaalde legitimiteit te verschaffen.

Door haar typologie en haar stijl past de villa in de landelijke context die eind 19e eeuw-begin 20e eeuw in zwang raakte op het hele Solboschsite. Een extra troef is dat de villa haar oorspronkelijke inplanting op de rand van het beschermde landschap van het Terkamerenbos en midden in een siertuin behouden heeft. Deze bijzondere inplanting draagt bij tot de erfgoedwaarde van de villa: ze versterkt haar schilderachtige en landelijke karakter.

In de tuin staat onder meer een treurwilg die een grote erfgoedwaarde heeft. Deze soort van de gewone wilg wordt vaak gebruikt voor de verfraaiing van parken en tuinen. Dit exemplaar heeft indrukwekkende afmetingen, want het is de 14e dikste treurwilg die tot op vandaag opgetekend werd. Hij dateert vermoedelijk van de bouw van de woning, tussen 1904 en 1906, en is dus ruim honderd jaar oud.

Hij staat bovenop een kleine helling en zijn hoogte is indrukwekkend. Zijn kruin is nagenoeg intact gebleven en wordt gedragen door een rechte schacht die aan de top kronkelig wordt. Zijn lange, neerhangende takken geven hem een indrukwekkend silhouet. Het is een schitterende boom met zichtbare, kruipende wortels.

²A. Geens bouwt nog een ander gebouw voor Alphonse Schovaers: Koloniënstraat 6 - Parochiaansstraat 9 in Brussel (Stadsarchief Brussel/TP 27018). De echtgenote van deze laatste, Marie Anne Vanharen (korsettenfabrikant), brengt in 1912 haar winkel in corsetten, jurken en jassen naar hier over. Op het uithangbord prijkt de naam: *Au corset royal* (Stadsarchief Brussel, *Almanach van de handel en de industrie*, 1914).

De villa Schovaers biedt een zeldzame volledige en authentieke getuigenis van een burgerlijke leefwijze, die gelinkt is aan de geschiedenis en de verstedelijking van het gewestelijke grondgebied.

Bronnen: AVB/TP 89a: 24170 (1904-1906); **andere huizen in opdracht van Schovaers:** 24156 (1898), 24157 (1898-1899), 24624 (1900), 24158 (1902) ; DE PANGE, I., SCHAAK, C., GENON, M.-H., « Dans la mouvance du bois de La Cambre, une préurbanisation du bois de La Cambre », JAUMAIN, S. (dir.), *Bruxel 1910. De l'Exposition universelle à l'Université*, Université Libre de Bruxelles, Bruxelles, Racine, 2010, pp. 45-47.

http://www.irismonument.be/fr.Bruxelles_Extension_Sud.Avenue_Franklin_Roosevelt.89a.html
http://www.irismonument.be/fr.Bruxelles_Extension_Sud.Avenue_Franklin_Roosevelt.86.html

Gezien om te worden gehecht aan het besluit van 24 september 2020

De Minister-President van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, bevoegd voor Territoriale Ontwikkeling en Stadsvernieuwing, Toerisme, de Promotie van het imago van Brussel en Biculturele Zaken van gewestelijk belang

Rudi VERVOORT

De Minister van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, bevoegd voor Financiën, Begroting, Openbaar Ambt, Promotie van Meertaligheid en van het Imago van Brussel,

Sven GATZ

CONFIDENTIEL

BIJLAGE II VAN BIJ HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT INSTELLING VAN DE PROCEDURE TOT BESCHERMING ALS MONUMENT VAN DE TOTALITEIT VAN DE VILLA SCHOVAERS EN VAN HAAR TUIN, GELEGEN FRANKLIN ROOSEVELTLAAN 89A TE BRUSSEL

ANNEXE II A L'ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE ENTAMANT LA PROCEDURE DE CLASSEMENT COMME MONUMENT DE LA TOTALITE DE LA VILLA SCHOVAERS ET DE SON JARDIN, SIS AVENUE FRANKLIN ROOSEVELT 89A A BRUXELLES

**AFBAKENING VAN HET GOED EN
VAN ZIJN VRIJWARINGSZONE**

**DELIMITATION DU BIEN ET
DE SA ZONE DE PROTECTION**

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van, 24 september 2020

De Minister-President van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, bevoegd voor Territoriale Ontwikkeling en stadsvernieuwing, Toerisme, de Promotie van het imago van Brussel en Biculturele Zaken van gewestelijk belang,

Vu pour être annexé à l'arrêté du, 24 septembre 2020

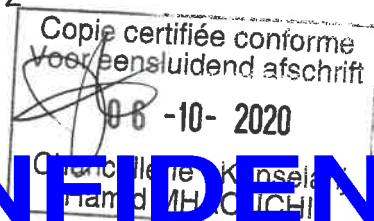
Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale chargé du Développement territorial et de la Rénovation urbaine, du Tourisme, de la Promotion de l'Image de Bruxelles et du Biculturel d'Intérêt régional,

Rudi VERVOORT

De Minister van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, bevoegd voor Financiën, Begroting, Openbaar Ambt, Promotie van Meertaligheid en van het Imago van Brussel,

Le Ministre du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé des Finances, du Budget, de la Fonction publique, de la Promotion du Multilinguisme et de l'Image de Bruxelles,

Sven GATZ

CONFIDENTIEL